

คำวินิจฉัยของคณะกรรมการรัฐธรรมนูญ

เรื่อง คำวินิจฉัยของคณะกรรมการรัฐธรรมนูญระหว่าง
นายพินิจ จันทรสุรินทร์ และพวก กับนายบรรหาร ศิลปอาชา

คำร้องหมายเลขดำที่ ๑/๒๕๒๓

คำร้องหมายเลขแดงที่ ๑/๒๕๒๔

คณะกรรมการรัฐธรรมนูญ

วันที่ ๘ มกราคม พุทธศักราช ๒๕๒๔

ระหว่าง	{	นายพินิจ จันทรสุรินทร์ กับพวก	ผู้ร้อง
		นายบรรหาร ศิลปอาชา	ผู้ถูกร้อง

คณะกรรมการรัฐธรรมนูญได้พิจารณาเรื่องนี้อย่างเสร็จแล้ว จึงวินิจฉัยดังต่อไปนี้

กรณีเรื่องนี้ นายพินิจ จันทรสุรินทร์ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดลำปาง กับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งมีรายชื่อตามบัญชีท้ายคำวินิจฉัยนี้รวมจำนวน ๔๒ นายได้เข้าชื่อร้องต่อประธานสภาผู้แทนราษฎร โดยคำร้องลงวันที่ ๔ กรกฎาคม ๒๕๒๓ มีความว่า ตามที่ได้มีพระบรมราชโองการตั้งนายบรรหาร ศิลปอาชา เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และนายบรรหาร ศิลปอาชา ได้เข้ารับหน้าที่ดำรงตำแหน่งดังกล่าวแล้ว นั้น บัดนี้ ความปรากฏว่า นายบรรหาร ศิลปอาชา เป็นบุคคลที่ขาดคุณสมบัติสำหรับผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๒๑ มาตรา ๑๕๕ (๓) โดยบิดาเป็นคนต่างด้าวเชื้อชาติและ

สัญญาชาติจีน ทั้งตัวนายบรรหาร ศิลปอาชา ยังมีวุฒิการศึกษาต่ำกว่าระดับมัธยมศึกษาตอนปลายอันเป็นคุณสมบัติที่พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๒๒ มาตรา ๑๕ (๑) ได้กำหนดไว้สำหรับบุคคลผู้มีสัญชาติไทย ซึ่งบิดาเป็นคนต่างด้าว ดังนั้น นายบรรหาร ศิลปอาชา จึงเป็นบุคคลที่ต้องห้ามมิให้เป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมาแต่ต้น ผู้ร้องได้ทราบมาก่อนที่ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ นายกรัฐมนตรี จะนำความขึ้นกราบบังคมทูลเพื่อตั้ง นายบรรหาร ศิลปอาชา เป็นรัฐมนตรีนั้น พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ได้ส่งเรื่องราวเกี่ยวกับคุณสมบัติของนายบรรหาร ศิลปอาชา ไปให้คณะกรรมการกฤษฎีกา ตีความว่า นายบรรหาร ศิลปอาชา มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งหรือไม่ โดยแจ้งไปยังคณะกรรมการกฤษฎีกาว่า นายบรรหาร ศิลปอาชา สอบไล่ได้มัธยมปีที่ ๖ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๕ ทางคณะกรรมการกฤษฎีกา พิจารณาแล้ว มีความเห็นว่า นายบรรหาร ศิลปอาชา มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง โดยให้เหตุผลว่า ในขณะที่ นายบรรหาร ศิลปอาชา สอบไล่ได้มัธยมปีที่ ๖ นั้น หลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการ ไม่มีชั้นมัธยมปีที่ ๘ ต้องถือว่ามัธยมปีที่ ๖ เป็นมัธยมศึกษาตอนปลาย ซึ่งผู้ร้องเห็นว่าไม่ถูกต้อง ขัดต่อบทบัญญัติมาตรา ๑๕ (๑) และเจตนารมณ์ของกฎหมาย นั้นอย่างชัดแจ้ง ซึ่งผู้ร้องจะได้เสนอรายละเอียดทั้งในข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายในเรื่องนี้ ต่อคณะตุลาการรัฐธรรมนูญต่อไป ขอให้ประธานสภาผู้แทนราษฎร ส่งคำร้องไปยังคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ เพื่อวินิจฉัยชี้ขาดตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๒๑ มาตรา ๙๑

ประธานสภาผู้แทนราษฎร ได้ส่งคำร้องดังกล่าวมายังคณะตุลาการรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัย คณะตุลาการรัฐธรรมนูญพิจารณาเห็นว่า คำร้องนั้นชอบ

ที่จะได้รับการพิจารณาต่อไปได้ จึงได้ส่งสำเนาคำร้องนั้น ไปยังนายบรรหาร ศิลปอาชา ผู้ถูกร้อง โดยกำหนดให้ผู้ถูกร้องยื่นคำชี้แจง ภายใน ๑๕ วัน นับแต่วันได้รับสำเนาคำร้อง ตามพระราชบัญญัติวิธีการพิจารณาของคณะกรรมการ รัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๒๒ มาตรา ๑๑

นายบรรหาร ศิลปอาชา รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ผู้ถูกร้อง ได้รับสำเนาคำร้องและได้ยื่นคำชี้แจงมความว่า ผู้ถูกร้อง เป็นผู้คุณสมบัติสำหรับผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ตามมาตรา ๑๘ (๑) แห่งพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๒๒ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๒๓ โดยมีเหตุผลดังนี้

(๑) มูลเหตุข้ออ้างที่อาศัยเป็นหลักแห่งคำร้องยังไม่เกิด เพราะเหตุ ๒ ประการ ประการแรกผู้ถูกร้องเห็นว่ากรทผู้ถูกร้องจะขาดคุณสมบัติผู้สมัครรับเลือกตั้งตามมาตรา ๑๘ (๑) หรือไม่ ขนอยู่กับเงื่อนไขการตีความคำว่า "มัธยมศึกษาตอนปลาย" ของมาตรา ๑๘ (๑) ว่าหมายถึงอะไร ถ้าผลการตีความปรากฏว่า "มัธยมศึกษาตอนปลาย" หมายถึงผู้จบมัธยมศึกษาปีที่ ๘ เท่านั้น ไม่คลุมถึงหลักสูตร "มัธยมศึกษาตอนปลาย" ตามแผนการศึกษาชาติ พ.ศ. ๒๕๑๕ ด้วย ผู้ถูกร้องซึ่งสำเร็จการศึกษาหลักสูตร "มัธยมศึกษาตอนปลาย" ตามแผนการศึกษาชาติ พ.ศ. ๒๕๑๕ ก็จะมีขาดคุณสมบัติ แต่ถ้าการตีความปรากฏว่า "มัธยมศึกษาตอนปลาย" หมายถึงผู้สำเร็จหลักสูตร "มัธยมศึกษาตอนปลาย" ตามแผนการศึกษานับได้ก ได้จะมีผลให้ผู้ถูกร้องเป็นผู้มีคุณสมบัติสำหรับผู้สมัครรับเลือกตั้งตามมาตรา ๑๘ (๑) ด้วย ฉะนั้น แม้ยังไม่ได้มีการตีความดังกล่าว จะถือว่าผู้ถูกร้องขาดคุณสมบัติผู้สมัครรับเลือกตั้งตามมาตรา ๑๘ (๑) ไม่ได้

ประการที่ ๒ ผู้ถูกร้องเห็นว่า การตีความของที่ประชุมใหญ่คณะกรรมการกฤษฎีกา คำพิพากษาของศาล และหนังสือเวียนของกระทรวงมหาดไทย ถึงผู้ว่าราชการ จังหวัดทุกจังหวัด ตามเอกสารท้ายคำชี้แจง ได้วินิจฉัยสอดคล้องและตรงกันว่า คำว่า “มัธยมศึกษาตอนปลาย” ตามมาตรา ๑๕ (๑) แห่งพระราชบัญญัติการ เลิกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๒๓ ตามมาตรา ๑๕ (๑) แห่งพระราชบัญญัติการเลิกตั้งสมาชิกสภาจังหวัด (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๒๓ และมาตรา ๒๐ ทวิ (๑) แห่งพระราชบัญญัติการเลิกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล (ฉบับที่ ๙) พ.ศ. ๒๕๒๓ หมายถึงผู้สำเร็จการศึกษาหลักสูตร “มัธยมศึกษา ตอนปลาย” ตามแผนการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการหรือตามแผนการศึกษา แห่งชาติฉบับใดก็ได้ ซึ่งเป็นหลักฐานสนับสนุนอย่างชัดเจนว่า ผู้ถูกร้องเป็นผู้ มีคุณสมบัติสำหรับผู้สมัครรับเลือกตั้งตามมาตรา ๑๕ (๑)

(๒) ผู้ร้องไม่มีสิทธิยื่นคำร้องโดยอาศัยบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๒๑ มาตรา ๑๕๕ ประกอบกับมาตรา ๙๑ ได้ เพราะสิทธิการยื่นคำร้อง ของผู้ร้องตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๕๕ (๓) ยังไม่เกิด ดังเหตุผลที่ชี้แจงใน (๑) และบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญมาตรา ๑๕๕ ให้สิทธิแก่ผู้ร้องอาจะยื่นคำร้องต่อ ตุลาการรัฐธรรมนูญได้ เมื่อเห็นว่าผู้ถูกร้องมีพฤติการณ์หรือกระทำการใด ๆ ที่ไม่ ถูกต้อง เช่น มีพฤติการณ์ว่าได้ปลอมแปลงเอกสารหลักฐานคุณวุฒิ หรือไม่ได้ สำเร็จการศึกษา ถึงชั้น ม. ๖ ตามแผนการศึกษาชาติ พ.ศ. ๒๕๑๕ (เช่น มีคุณ วุฒิเพียง ม. ๕ หรือ ม. ๓ เป็นต้น) หรือต้องคำพิพากษาของศาลให้จำคุก หรือตายหรือลาออก ฯลฯ ซึ่งเป็นปัญหาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับตัวผู้ถูกร้อง บทบัญญัติ แห่งรัฐธรรมนูญมาตรานี้ไม่ได้ให้อำนาจแก่บุคคลใดที่จะยื่นคำร้องเพื่อขอให้ตีความ

กฎหมาย หรืออาศัยการตีความบังหน้าเพื่อใช้สิทธิยื่นคำร้องกล่าวโทษบุคคลอื่น ว่าขาดคุณสมบัติได้ ดังนั้น เมื่อไม่ปรากฏข้อเท็จจริงหรือหลักฐานใด ๆ ที่บ่งชี้ชัดว่า ผู้ถูกร้องมีพฤติกรรมหรือได้กระทำการใด ๆ ที่ไม่ถูกต้อง อันเป็นเหตุให้ผู้ร้องอ้างเป็นเหตุร้องตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๕๕ ได้ดังกล่าว ผู้ร้องจึงไม่มีสิทธิยื่นคำร้องขอให้ตุลาการรัฐธรรมนูญพิจารณาและวินิจฉัยความเป็นรัฐมนตรีของผู้ถูกร้องได้

(๓) การพิจารณาต่อไป น่าจะไม่ใช่เป็นเหตุให้ความเป็นรัฐมนตรีของผู้ถูกร้องต้องสิ้นสุดลงด้วยเหตุผล ๓ ประการ ประการแรก บทบัญญัติมาตรา ๑๕ แห่งพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๒๒ ได้ถูกแก้ไขใหม่แล้วโดยมาตรา ๑๕ (๑) แห่งพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๒๓ คือตัดคำว่า “ชั้นมัธยมปีที่แปด หรือ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ห้า หรือ มัธยมศึกษาตอนปลาย ตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ หรือตามแผนการศึกษาของชาติ พ.ศ. ๒๕๒๐ แล้วแต่กรณี” ในพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๒๒ ออก แล้วแก้ไขเป็นว่า “ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ หรือตามแผนการศึกษาของชาติ” ในพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๒๓ แทน กล่าวคือ การที่พระราชบัญญัติฉบับใหม่ตัดคำว่า พ.ศ. ๒๕๒๐ ที่ต่อท้ายแผนการศึกษาของชาติออกก็เพื่อให้เกิดความยืดหยุ่นและครอบคลุมแผนการศึกษาของชาติ ฉบับต่าง ๆ ทั้งในอดีต, ปัจจุบัน และที่จะมีขึ้นต่อไปในอนาคต โดยให้ปรับตัวได้ตามยุคตามสมัย ไม่จำเป็นต้องแก้ไขกฎหมายใหม่อีกทุกครั้งที่มีการเปลี่ยนแปลงแผนการศึกษา ฯ

เหตุผลประการที่ ๒ ผู้ถูกร้องอ้างว่าภายหลังที่พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๒๓ พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล (ฉบับที่ ๘) พ.ศ. ๒๕๒๓ และพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาจังหวัด (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๒๓ ได้ประกาศใช้แล้ว ได้มีการวินิจฉัยเป็นบรรทัดฐานสำหรับทางปฏิบัติตามมาตรา ๑๕ (๑) ในรูปของการตีความของที่ประชุมใหญ่ของคณะกรรมการกฤษฎีกา เมื่อวันที่ ๗ มีนาคม ๒๕๒๓ ในรูปของคำพิพากษาศาลจังหวัดอ่างทอง เมื่อวันที่ ๒๒ พฤษภาคม ๒๕๒๓ กดีหมายเลขแดงที่ ๑๕/๒๕๒๓ และในรูปหนังสือเวียนของกระทรวงมหาดไทยที่ มท. ๐๓๑๔/ว ๖๒๗ ลงวันที่ ๒ พฤษภาคม ๒๕๒๓ กับที่ มท. ๐๓๑๔/ว ๕๔๕ ลงวันที่ ๑๘ เมษายน ๒๕๒๓ มีความเห็นสอดคล้องและตรงกันว่า “มัธยมศึกษาตอนปลาย” ในมาตรา ๑๕ (๑) คลุมถึงผู้สำเร็จการศึกษาหลักสูตร “มัธยมศึกษาตอนปลาย” ตามแผนการศึกษาชาติ พ.ศ. ๒๕๑๕ ด้วย และได้มีการนำไปใช้เป็นแนวทางปฏิบัติสำหรับผู้สมัครรับเลือกตั้ง ในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ส.ส.) สมาชิกสภาจังหวัด (ส.จ.) และสมาชิกสภาเทศบาล (ส.ท.) แล้วหลายครั้ง ปรากฏว่ามีผู้ได้รับการเลือกตั้งอันเป็นผลมาจากการวินิจฉัยของทั้ง ๓ สถาบันดังกล่าวเป็นจำนวนมาก หากการพิจารณาและวินิจฉัยของตุลาการรัฐธรรมนูญปรากฏผลในทางตรงกันข้าม ก็อาจจะทำให้มี ส.ส., ส.จ., และ ส.ท. ที่ได้รับการเลือกตั้ง ต้องสิ้นสุดสภาพลงเป็นอันมาก ซึ่งจะทำให้เกิดความวุ่นวาย เป็นเหตุให้มีการฟ้องร้องทำให้การบริหารราชการแผ่นดินต้องเสียหาย และกระทบกระเทือนต่อความมั่นคงของประเทศ เหตุผลประการที่ ๓ แผนการศึกษาชาติ พ.ศ. ๒๕๑๕ ระบุไว้อย่างชัดเจนว่า ผู้ที่สำเร็จการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ ตาม

แผนการศึกษาชาติ พ.ศ. ๒๕๑๕ คือ ผู้ที่สำเร็จหลักสูตร “มัธยมศึกษาตอนปลาย” ดังนั้น การพิจารณาต่อไปจึงไม่ทำให้ความเป็นรัฐมนตรีของผู้ถูกร้องต้องสิ้นสุดลงตามรัฐธรรมนูญมาตรา ๑๕๕ (๓)

อาศัยเหตุผลดังกล่าวมา ผู้ถูกร้องจึงขอให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญ ทำคำวินิจฉัยยกคำร้องของผู้ร้องเสีย หากคณะตุลาการรัฐธรรมนูญเห็นสมควรดำเนินการพิจารณาต่อไป ผู้ถูกร้องก็พร้อมที่จะชั่งและพิสูจน์คุณสมบัติของผู้ถูกร้องต่อไป

ได้มีผู้ร้องจำนวน ๕ นาย คือนายพินิจ จันทรสุนทร สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดลำปาง นายเปรม มาลากุล ฌอยุธยา สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดอุดรดิษฐ์ พันเอก อุดม ทวีวัฒน์ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดร้อยเอ็ด นายประยูร สุรนิวงศ์ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดอุดรธานี และ นายสามารถ เจริญรัตน์ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดสุรินทร์ ยื่นคำแถลงการณ์ก่อนวันพิจารณาครั้งแรกเพื่อประกอบการวินิจฉัยของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญมีความพอแยกได้ ดังนี้

(๑) หลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการหรือแผนการศึกษาของชาติ ได้วางหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายไว้อย่างไรนั้น ปรากฏตามบันทึกของนายเอกวิทย์ ณ ถลาง อธิบดีกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ ลงวันที่ ๒๘ พฤษภาคม ๒๕๒๓ เรื่อง คุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เกี่ยวกับปัญหาการตีความในมาตรา ๑๕ (๑) แห่งพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร มีใจความโดยสรุปว่า ตามนัยแห่งพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๒๓ กำหนดคุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้งไว้ว่า บุคคลดังกล่าวจะต้องสอบได้ไม่ต่ำ

กว่าระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ตามแผนการศึกษาของชาตินั้น โดยที่แผนการศึกษาชาติของประเทศไทยมีด้วยกันหลายฉบับ หากพิจารณาแผนการศึกษาชาติปี พ.ศ. ๒๕๑๕ และแผนการศึกษาชาติปี พ.ศ. ๒๕๑๙ มีประเด็นที่เป็นปัญหาต่อการตีความ กล่าวคือ ผู้เรียนสำเร็จชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย หรือ ม. ๖ นั้น หากพิจารณาซึ่งระดับชั้นเรียนอาจแปลได้ว่าเป็นผู้สำเร็จมัธยมศึกษาตอนปลาย ทั้งระบบการเรียนตามแผนการศึกษาชาติ ทั้ง ๒ ฉบับ ผู้เรียนใช้เวลา ๑๐ ปี แท้จริงหากจะให้จบมัธยมศึกษาตอนปลายก็ต้องเรียนเตรียมอุดมศึกษาอีก ๒ ปี ตามแผนการศึกษาชาติ ซึ่งนายเอกวิทย์ ณ ถลาง อธิบดีกรมวิชาการได้สรุปความเห็นไว้ว่า ไม่ว่าจะเป็แผนการศึกษาชาติฉบับใดการจะจบมัธยมศึกษาตอนปลายจะต้องใช้เวลาเรียน ๑๒ ปี ในบันทึกความเห็นนี้ อ้างด้วยว่า อนุสนธิหนังสือด่วนมากที่ ศธ ๐๖๐๘/๓๘๘๔๓ ลงวันที่ ๖ ธันวาคม ๒๕๒๒ ได้ชี้ให้เห็นเจตนารมณ์ของกฎหมายชัดเจนยิ่งขึ้นว่า ผู้คนสมบัติตามพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จะต้องเป็นผู้เข้าเรียนอยู่ในโรงเรียนตามกำหนดเวลาและสอบไล่ได้ไม่ต่ำกว่าระดับชั้นประโยคมัธยมศึกษาบริบูรณ์ (ม. ๘) ชั้นประโยคเตรียมอุดมศึกษา ชั้นประโยคมัธยมศึกษาตอนปลายตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งสรุปได้ว่า มัธยมศึกษาตอนปลายตามนัยดังกล่าว จะต้องใช้เวลา ๑๒ ปี ไม่ใช่ ๑๐ ปี ผู้ร้องเห็นว่า กระทรวงศึกษาธิการมีหน้าที่โดยตรงเกี่ยวกับการกำหนดหลักสูตรและวางแผนการศึกษาของชาติ จึงพึงยุติได้ตามบันทึกของอธิบดีกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ ว่าบุคคลจะสำเร็จมัธยมศึกษาตอนปลายได้ จะต้องเป็นผู้เรียนตามหลักสูตร ๑๒ ปี ตามคำชี้แจงของนายบรรหาร ศิลปอาชา ผู้ถูกร้องไม่ปรากฏชัดแจ้งว่า ผู้ถูกร้องสำเร็จการศึกษาระดับใด แต่พออนุมานได้ว่าจบ

มัธยมปีที่ ๖ ไม่ถึงชั้นมัธยมปีที่ ๘ ทั้งไม่อาจจะรู้ได้ว่าเรียนสำเร็จด้วยการสอบ
เทียบความรู้ หรือเข้าเรียนในโรงเรียนตามปกติ ซึ่งอย่างไรก็ตาม การเรียนจบ
แม้จะเข้าเรียนตามปกติก็กำหนดเวลาเรียนเพียง ๑๐ ปี จึงจะถือว่าสำเร็จการ
ศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ซึ่งมีกำหนดเวลาเรียน ๑๒ ปี ไม่ได้

(๒) บัญญัติว่าพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
(ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๒๓ มาตรา ๑๕ (๑) ได้เปลี่ยนแปลงหลักการที่เกี่ยวกับ
คุณสมบัติของผู้สมัครซึ่งบิดาเป็นคนต่างด้าวให้ผิดไปจากมาตรา ๑๕ ของพระราช
บัญญัติฉบับเดิมหรือไม่ ผู้ร้องเห็นว่าการตัดถ้อยคำว่า “ชั้นมัธยมปีที่แปด หรือ
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ห้า” ออกคงเหลือไว้แต่คำว่า “ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย
อย่างเดียว” ไม่ทำให้คุณสมบัติที่เกี่ยวกับวุฒิการศึกษาเปลี่ยนแปลงไป เพราะชั้น
มัธยมปีที่ ๘ กิตติ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕ กิตติ ตามแผนการศึกษาของชาติต่างก็มี
กำหนดเวลา ๑๒ ปี เช่นเดียวกัน ส่วนข้อความที่พระราชบัญญัติฉบับเดิมใช้ว่า
“ตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการหรือตามแผนการศึกษาของชาติ พ.ศ. ๒๕๒๐”
แต่ในพระราชบัญญัติฉบับแก้ไขเพิ่มเติมได้ตัดข้อความว่า “พ.ศ. ๒๕๒๐” ออกนั้น
หาใช่ว่ากฎหมายต้องการให้เลิกใช้แผนการศึกษาของชาติฉบับใดฉบับหนึ่งได้
ก็หาไม่ เพราะตามหลักทั่วไปไม่ว่ากฎหมายหรือระเบียบข้อบังคับซึ่งตราขึ้นไว้
ในเรื่องใดก็ตาม ถ้าต่อมาได้มีกฎหมายหรือระเบียบข้อบังคับในเรื่องเดียวกันนั้น
ออกมาใหม่ กฎหมายหรือระเบียบข้อบังคับเดิมนั้นย่อมถูกยกเลิกไปโดยปริยาย
ฉะนั้นคำว่า “พ.ศ. ๒๕๒๐” ท้ายคำว่าแผนการศึกษาของชาติในมาตรา ๑๕ เดิม
จึงเป็นข้อความที่เป็นส่วนเกิน ไม่จำเป็นต้องบัญญัติไว้ในกฎหมายก็ได้

(๓) ผู้ถูกร้องซึ่งแจ้งอ้างคำวินิจฉัยของคณะกรรมการกฤษฎีกาเป็นทำนองว่า ผู้สำเร็จการศึกษาในขณะที่แผนการศึกษาชาติ พ.ศ. ๒๕๕๔ ต้องถือว่ามัธยมปีที่ ๖ เป็นมัธยมศึกษาตอนปลายนั้น ผู้ร้องเห็นว่า ถ้าหากพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร มาตรา ๑๕ (๑) ต้องการให้เป็นเช่นนั้น กฎหมายต้องบัญญัติไว้ชัดแจ้งว่า “ตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการหรือตามแผนการศึกษาของชาติในขณะที่ผู้นั้นสอบไล่ได้” เมื่อกฎหมายมิได้ระบุว่าเป็นแผนการศึกษาฉบับใด เช่นนี้ ก็ต้องใช้แผนการศึกษาที่ใช้อยู่ ในขณะที่จะต้องมีการปฏิบัติตามบทกฎหมายนั้น การตีความกฎหมายตามคำชี้แจงของผู้ร้องจึงขัดกับตัวอักษรที่ปรากฏในมาตรา ๑๕ (๑)

ผู้ถูกร้องอ้างว่า ผู้ร้องไม่มีสิทธิร้องขอให้ตุลาการรัฐธรรมนูญวินิจฉัยขาดเพราะยังไม่มี การตีความคำว่า “มัธยมศึกษาตอนปลาย” หมายถึงอะไรนั้น ผู้ร้องเห็นว่าผู้ร้องยื่นคำร้องโดยอาศัยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๒๑ มาตรา ๘๑ และมาตรา ๑๕๕ (๓) เป็นคนละเรื่องกับปัญหาการตีความในพระราชบัญญัติการเลือกตั้ง ฯ เป็นสิทธิ โดยเฉพาะของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญ

การที่ผู้กร้องส่งสำเนาคำสั่งของศาลจังหวัดอ่างทอง กดีหมายเลขแดงที่ ๓๕/๒๕๒๓ ประกอบคำชี้แจงว่า ศาลจังหวัดอ่างทองสั่งยกคำร้องของผู้ร้องในคดีนั้น ซึ่งขอให้ศาลสั่งเพิกถอนการสมัครรับเลือกตั้งของผู้สมัครซึ่งบิดาเป็นคนต่างดาวแต่ไม่สำเร็จชั้นมัธยมปีที่ ๘ นั้น ผู้ร้องเห็นว่า คำสั่งของศาลดังกล่าวสั่งให้ยกคำร้องเพราะผู้ร้องคดีนั้น ไม่มีพยานที่ตนกล่าวอ้างว่าผู้ถูกคัดค้านขาด

คุณสมบัติมาขึ้นสนับสนุนเป็นการบกพร่องในการดำเนินคดี หาโทษขาดเกี่ยวกับวุฒิ
การศึกษาของผู้สมัครตามพระราชบัญญัติการเลือกตั้งไม่

คำชี้แจงของผู้ถูกร้องได้แนบสำเนาคำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๓๕๖/๒๕๒๒
มาด้วย คำพิพากษาศาลฎีกาดังกล่าวเป็นเรื่องราวคัดค้านการเลือกตั้งสมาชิกสภา
ผู้แทนราษฎรจังหวัดชัยภูมิ โดยผู้ร้องคัดค้านร้องว่า ผู้คัดค้านซึ่งได้รับเลือกเป็น
สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร มีบิดาเป็นคนต่างด้าว ขาดคุณสมบัติ ฝ่ายผู้คัดค้าน
ต่อสู้ว่า บิดาได้แปลงชาติตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๑๑) ก่อนจะมีการเลือกตั้ง ศาลฎีกา
วินิจฉัยชี้ขาดว่าผู้คัดค้านมีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเพราะบทบัญญัติมาตรา ๑๕ แห่ง
พระราชบัญญัติการเลือกตั้งหมายถึง ขณะสมัครมีบิดาเป็นคนต่างด้าว มิใช่ขณะผู้
คัดค้านเกิด กรณีตามคำพิพากษาศาลฎีกานี้เป็นเรื่องคุณสมบัติของผู้สมัคร ซึ่งบิดา
เป็นคนต่างด้าวเช่นเดียวกับเรื่องของผู้ถูกร้อง จึงถือเป็นบรรทัดฐานได้ว่า การ
พิจารณาคุณสมบัติของผู้สมัครต้องถือเอาคุณสมบัติหรือวุฒิการศึกษาในขณะที่
สมัครลงเข้าสมัครรับเลือกตั้ง หรือในกรณีของผู้ถูกร้องก็ต้องถือเอาคุณสมบัติ
ในขณะที่ได้รับแต่งตั้งเป็นรัฐมนตรีมิใช่ขณะผู้ถูกร้องสำเร็จการศึกษา

ในที่สุดผู้ร้องจำนวน ๕ นายได้แถลงว่า ผู้ถูกร้องชี้แจงว่า หากตุลาการ
รัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดว่าความเป็นรัฐมนตรีของผู้ถูกร้องสิ้นสุดลงเพราะขาด
คุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้งแล้ว รัฐบาลจะต้องเสียงบประมาณในการเลือกตั้ง
ซ่อมสมาชิกสภาเทศบาล และสมาชิกสภาจังหวัดเป็นจำนวนมากนั้น ผู้ร้องเห็นว่า
มิใช่เหตุผลที่คณะตุลาการรัฐธรรมนูญจะยกขานวินิจฉัย อย่างไรก็ตามผู้ถูกร้องอาจจะ
ไม่รู้ถึงว่าขณะนั้นกฎหมายซึ่งออกมาในรูปประกาศของคณะปฏิวัติบัญญัติไว้ว่า
มิใช่ให้การเลือกตั้งซ่อมแทนตำแหน่งสมาชิกสภาเทศบาล หรือสมาชิกสภาจังหวัด

ที่ว่างลงไม่ว่ากรณีใด ๆ ไซ้บังคับอยู่ จึงไม่มีการเสียหายใด ๆ เกิดขึ้นตั้งจากผู้ร้อง กล่าวอ้าง

สำหรับผู้ร้องได้ส่งเอกสารหนังสือรับรองความรู้ว่าสอบไล่ได้ ครั้งสุดท้ายมัธยม ๖ เมื่อวันที่ ๕ มีนาคม ๒๕๑๕ โดยสอบที่โรงเรียนประจำจังหวัด "โรงเรียนกรรณบุตรศึกษาลัย" จังหวัดสุพรรณบุรี และแจ้งว่าตัวประกาศนียบัตรได้สูญหายไปนานแล้วพร้อมกับส่งบันทึกผลการสอบไล่ได้ชั้นมัธยม ๖ เพื่อประกอบการพิจารณาด้วย

ในการพิจารณาของคณะกรรมการรัฐธรรมนุญ เมื่อผู้ร้องและผู้ถูกร้องได้ระบุพยานบุคคลและเอกสารขอให้คณะกรรมการรัฐธรรมนุญ เรียกมาเป็นพยานแล้ว ในวันที่ ๘ ตุลาคม ๒๕๒๓ ได้สืบนายพินิจ จันทรสุนทร ผู้ร้อง และนายเฉลิม สิทธิชัย ศึกษาธิการจังหวัดสระเกษพยานผู้ร้องไปได้ ๒ ปาก รวมทั้งให้ผู้ร้องและผู้ถูกร้องตรวจเอกสารที่อ้างเป็นพยานหลักฐาน เท่าที่เรียกมาได้เป็นที่ยอมรับถูกต้องแล้ว

เมื่อวันที่ ๘ ตุลาคม ๒๕๒๓ ผู้ถูกร้องได้ยื่นคำแถลงโดยสรุปว่า เรื่องนี้ผู้ร้องได้ร้องต่อคณะกรรมการรัฐธรรมนุญ แบบมือเปล่า ไม่ปรากฏว่าแสดงเอกสารหรือหลักฐานใดพิสูจน์ว่าผู้ถูกร้องเป็นผู้ขาดคุณสมบัติการเป็นรัฐมนตรี แต่กลับอาศัยอำนาจของคณะกรรมการรัฐธรรมนุญ เรียกเอกสารและหลักฐานต่าง ๆ ซึ่งผู้ร้องเองก็ไม่ทราบว่ามีอยู่หรือไม่ และจะเป็นหลักฐานพิสูจน์ว่าผู้ถูกร้องขาดคุณสมบัติหรือไม่ ผู้ถูกร้องจึงรู้สึกว่าเป็นการกระทำที่มิชอบประการหนึ่ง อีกประการหนึ่ง ในระหว่างการพิจารณาผู้ร้องได้เพิ่มเติมข้อกล่าวหาอีก ๒ ประการคือกล่าวหาว่าผู้ถูกร้องไม่ได้สำเร็จการศึกษามัธยมปีที่ ๖ ตามแผนการศึกษา

๒๔๘๘ และกล่าวหาว่าผู้ถูกร้องเป็นผู้สอบเทียบ ม. ๖ ได้ โดยมิได้เรียนติดต่อกัน ซึ่งผู้ถูกร้องเห็นว่าไม่ชอบด้วยบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติวิธีการพิจารณาของ คณะตุลาการรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๒๒ มาตรา ๑๔ แสดงให้เห็นว่าคำร้องเดิม คลุมเคลือ ปราศจากมูลเหตุที่อาศัยเป็นหลักแห่งข้ออ้างได้ จึงขอความเป็นธรรมแก่ ผู้ถูกร้อง

คณะตุลาการรัฐธรรมนูญได้พิจารณาคำแถลงของผู้ถูกร้องแล้วเห็นว่า ตาม ผู้ร้องได้ระบุพยานขอให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญ เรียกเอกสารและหลักฐาน ต่าง ๆ มาประกอบการพิจารณาในเรื่องนี้ ย่อมเป็นไปตามพระราชบัญญัติวิธีการ พิจารณาของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๖ ซึ่งผู้ถูกร้องเองก็มีสิทธิ์ที่จะ อ้างพยานหลักฐานได้ตามมาตรา ๑๕ เช่นเดียวกัน ส่วนที่อ้างว่าผู้ร้องกล่าวหา เพิ่มเติมระหว่างการพิจารณานั้น คณะตุลาการรัฐธรรมนูญเห็นว่า เป็นเพียงคำ แถลงและคำพยานฝ่ายผู้ร้อง หาใช่เป็นการแก้ไขเพิ่มเติมคำร้องตามมาตรา ๑๔ แห่งพระราชบัญญัติวิธีการพิจารณาของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญไม่ คำร้องเดิม ของผู้ร้องที่ร้องว่า ผู้ถูกร้องมีคุณวุฒิการศึกษาต่ำกว่าระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ยังเป็นมูลเหตุที่ชอบจะได้รับการพิจารณาต่อไปตามมาตรา ๑๑ คณะตุลาการ รัฐธรรมนูญจึงมีคำสั่งให้ดำเนินการพิจารณาต่อไป เมื่อวันที่ ๑๖ ตุลาคม ๒๕๒๓

ในเวลาต่อมา ผู้ร้องได้นำนายสมชาย วุฑฒิปรีชา รองปลัดกระทรวง ศึกษาธิการ, นายเปรม มาลากุล ผู้ร้อง, นายสมถวิล วชิรรัตนปราชญ์ ผู้ร้อง และ นายประยูร สุรนิงศ์ ผู้ร้อง เข้าสืบ รวมทั้งได้นยื่นเอกสารอีกหลายฉบับเป็นพยาน หลักฐาน แล้วนายเปรม มาลากุล ผู้ร้อง ได้แถลงแทนผู้ร้องทุกคนว่าจิตใจสับสน

พยานเพียงเท่านั้น ส่วนผู้ร้องแถลงไม่ตั้งใจสืบพยานเพราะเหตุผลขัดแย้งอยู่แล้วผู้ร้องได้นำพยานมาสดงน

นายพินิจ จันทรสุนทร ผู้ร้องให้การว่า ทิ้งขว้านายบรรหารชาติคุณ สมบัติการเป็นรัฐมนตรี เพราะต้องมีคุณสมบัติสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทน ฯ คือผู้ร้องมีบิดาเป็นคนต่างต่าง ต้องสอบได้มัธยมศึกษาตอนปลาย หรือที่เรียกกันว่ามัธยมปีที่ ๘ หรือเตรียมอุดมศึกษาหรือเทียบเท่า ทิ้งขว้างเช่นนี้ก็เพื่อความถูกต้อง มิได้มีส่วนส่วนตัว พยานเชื่อว่าผู้ร้องสำเร็จเพียงมัธยมปีที่ ๖ ซึ่งเห็นว่าไม่เท่ากับมัธยมศึกษาตอนปลาย ต้องเรียนอีก ๒ ปี จึงจะเข้าลักษณะคุณสมบัติตามแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๒๐ แม้ต่อมาใน พ.ศ. ๒๕๒๓ พระราชบัญญัติการเลือกตั้ง ฯ ฉบับที่ ๒ จะบัญญัติว่ามัธยมศึกษาตอนปลายโดยไม่ปรากฏ พ.ศ. แผนการศึกษาของชาติ แต่ในรัฐสภาวาระที่ ๒ คณะเนนเสียงให้คงตามร่างของกรรมาธิการที่ขณะนั้น ๑๖๔ ต่อ ๖๗ นอกจากวุฒิการศึกษาของผู้ร้องแล้ว ไม่มีเหตุผลอื่นใดอีก

นายเฉลิม สัทธิชัย พยานให้การว่า พยานเป็นผู้ออกหนังสือรับรองความรู้ของผู้ร้อง เมื่อพยานเป็นศึกษาธิการจังหวัดสุพรรณบุรี ว่าสอบ ม. ๖ ได้ เมื่อวันที่ ๕ มีนาคม ๒๔๙๙ ที่โรงเรียนประจำจังหวัดสุพรรณบุรีจริง โดยพยานได้ดูหลักฐานจากแบบ ต. ๒ ก. และได้ตรวจสอบแน่ชัด พยานดูแลแบบ ต. ๒ ก. ไม่ได้ดูแลเขียนนักเรียนโรงเรียนประจำที่วิทยาลัย ทิ้งขว้างเพราะมีคำสั่งกองโรงเรียนราษฎร ให้ออกใบรับรองนักเรียนของโรงเรียนที่เลิกสัมภกิจการไปแล้ว การออกใบรับรองได้อาศัยเอกสารหมายเลข ๒ (บันทึกผลการสอบที่อยู่ จังหวัดสุพรรณบุรี) มิได้อาศัยเอกสารหมายเลข ๓ (บันทึกผลการสอบที่อยู่กระทรวง

ศึกษาธิการ) คำว่าประโยชน์มัธยมปลาย (ม. ๖) ในเอกสารหมายเลข ๒ กับคำว่า
 ประโยชน์มัธยมบริบูรณ์ (ม. ๖) ในเอกสารหมายเลข ๓ ทั้ง ๒ ภาษานี้มีต้นม. ๖ ไว้
 เหมือนกันแม้ตัวอักษรจะต่างกัน พยานก็เชื่อว่า ผู้ถูกร้องจบชั้นมัธยมปีที่ ๖ เหตุ
 ที่ในช่อง "เวลาเรียนในประโยชน์" ของเอกสารหมายเลข ๒ - ๓ ไม่มีกรอกไว้
 อาจเป็นเพราะผู้ทำ ต. ๒ ก. ไม่ละเอียดก็ได้ ถ้าเป็นนักเรียนสมัครสอบเขา
 ให้แบบ ต. ๒ ข. รายชื่อในเอกสารหมายเลข ๒ - ๓ เข้าใจว่าเป็นรายชื่อนักเรียน
 ของโรงเรียน ตามแผนการศึกษาชาติ พ.ศ. ๒๕๑๕ ที่ว่าผู้จะเข้าเรียนชั้นประถม
 ศึกษาภาคบังคับต้องมีอายุถึง ๗ ปีบริบูรณ์นั้น เป็นเรื่องของหลักการ แต่ในทาง
 ปฏิบัติเข้าเรียนชั้นประถม ๑ อายุเพียง ๔ - ๕ ปี ก็มิ

นายสมชัย วุฒิปรีชา พยานให้การว่า พยานศึกษาจบชั้นมัธยมปีที่ ๖
 โรงเรียนมัธยมวัดราชบพิธ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๑ แล้วเข้าโรงเรียนฝึกหัดครู
 บ้านสมเด็จ นอกจากโรงเรียนฝึกหัดครูก็มีโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา พยานได้ดู
 แผนการศึกษาชาติ พ.ศ. ๒๕๑๕ (เอกสารหมายเลข ๕) แล้ว ทพยานจบมัธยมปีที่ ๖
 ซึ่งอยู่ในแผนการศึกษาชาติ พ.ศ. ๒๕๑๕ ใช้เวลาเรียน ๑๐ ปี จึงจบ ถ้า
 จะเข้าเรียนในมหาวิทยาลัยต้องเรียนอีก ๒ ปี แผนภูมิระบบการศึกษา พ.ศ.
 ๒๕๒๐ ตั้งแต่ประถมศึกษาถึงมัธยมศึกษาตอนปลายต้องใช้เวลาเรียน ๑๒ ปี
 ตามแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๓ เรียกชั้นสุดท้ายของมัธยมศึกษา
 ตอนปลายว่า "ม.ศ. ๕" แต่ตามแผนภูมิระบบการศึกษา พ.ศ. ๒๕๒๐ เรียกว่า
 "ม. ๖" ฉะนั้น ในปี ๒๕๒๐ ผู้จบมัธยมศึกษาตอนปลายเข้าเรียนมหาวิทยาลัย
 ได้คำว่า "ม. ๖" ในแผนการศึกษาชาติ พ.ศ. ๒๕๑๕ กับคำว่า "ม. ๖" ใน
 แผนภูมิฯ พ.ศ. ๒๕๒๐ มีความหมายไม่เหมือนกัน เพราะอย่างแรกต้องใช้เวลา

เรียนจากประถม ๑ เป็นเวลา ๑๐ ปี แต่อย่างหลังใช้เวลา ๑๒ ปี คำว่า “มัธยมศึกษา” ที่ปรากฏในพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๒๓ มาตรา ๑๕ (๑) นั้น มีอยู่ในแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๓ กับ พ.ศ. ๒๕๒๐ การที่พระราชบัญญัติการเลือกตั้ง ฯ พ.ศ. ๒๕๒๓ ไม่มีคำว่า “พ.ศ. ๒๕๒๐” เช่นในพระราชบัญญัติการเลือกตั้ง ฯ พ.ศ. ๒๕๒๒ นั้น ทำให้พยานสงสัยว่า พระราชบัญญัติฉบับ พ.ศ. ๒๕๒๓ นี้ จะใช้แผนการศึกษาของชาติ ฉบับใดก็ได้ แต่พยานไม่แน่ใจ

พยานให้การต่อไปว่า แบบ ต. ๒ ก. ถ้าทำขึ้นหลายฉบับข้อความตรงกัน โรงเรียนราษฎรที่เลิกกิจการแล้วต้องส่ง ต. ๒ ก. ไปเก็บที่ศึกษานิเทศจังหวัด จะต้องส่งกระทรวงศึกษาธิการ หรือไม่จำเป็นก็ได้ที่กำหนดอายุไว้ในแผนการศึกษาของชาติว่า เข้าเรียนชั้นใด ต้องมีอายุเท่าใด เป็นการกำหนดว่าควรจะมีอายุเท่านี้ กำหนดเวลาให้เรียนแต่ละช่วงก็เป็นเรื่องที่ควรจะเป็น ตามแผนการศึกษาชาติ พ.ศ. ๒๕๑๕ ที่กำหนดว่า ๑๐ ปี จึงจะจบมัธยม ๖ และตามแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๓ และ พ.ศ. ๒๕๒๐ ที่กำหนด ๑๒ ปี นั้น อาจจะน้อยปี หรือมากกว่าที่กำหนดไว้ในแผนการศึกษานั้น ๆ ก็ได้ แล้วแต่ความสามารถของผู้เข้าเรียน เมื่อพยานเรียนชั้นประถม - มัธยม มีระเบียบการสอบไล่กำหนดว่าต้องมีเวลาเรียนตามกฎจึงจะมีสิทธิเข้าสอบไล่ แต่กำหนดนั้นจะเป็นร้อยละ ๕๐ หรือร้อยละ ๘๐ ของเวลาเรียน พยานจำไม่ได้ เวลาเรียนของนักเรียนจดไว้เป็นหลักฐานในบัญชีเรียกชื่อ และต้องนำมาลงไว้ในช่องเวลาของ ต. ๒ ก. ด้วย

นายเปรม มาลากุล ผู้ร้องให้การว่า พยานเอกสารที่กระทรวงศึกษาธิการส่งมาตามหนังสือ ลงวันที่ ๑๕ ตุลาคม ๒๕๒๓ (เอกสารหมายเลข ๘) ปรากฏว่าอันดับที่ ๑๑ มีชื่อเด็กชายเต็กเซียง แซ่เบ๊ และในเอกสารหมายเลข ๘ คือทะเบียนโรงเรียนประทับวิทยา เล่ม ๑ หน้า ๕ อันดับที่ ๔๑ ปรากฏว่า ชื่อนายเต็กเซียง มีรอยขีดฆ่าคำว่า แซ่เบ๊ และมีรอยเขียนคำว่า รัตนสินทร ไว้ข้าง ๆ ทำให้พยานสงสัยว่าจะเป็นบุคคลคนเดียวกันหรือเปล่า เนื่องจากในช่องหมายเหตุของเอกสารหมายเลข ๘ มีจุดแจ้งไว้ว่าได้รับอนุญาตให้เปลี่ยนชื่อจากอำเภอและมีชื่อบุคคลว่า ป. แสงประทับ กำกับอยู่ พยานไปขอตรวจดูที่อำเภอบ่อมปรabantตามที่หมายเหตุไว้เจ้าหน้าที่อำเภอแจ้งว่าไม่สามารถค้นพบได้ เพราะต้องใช้เวลานานในการค้น พยานเห็นว่าพระราชบัญญัติการเลือกตั้ง ฯ พ.ศ. ๒๕๒๓ มาตรา ๑๕ คำว่าไม่ต่ำกว่ามัธยมศึกษาตอนปลายนี้ เขียนเหมือนกับแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๓ และแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๒๐ ในฐานะที่พยานเป็นทนายความและมีความรู้ทางกฎหมาย พยานมีความเห็นว่า ความหมายของคำว่ามัธยมศึกษาตอนปลาย ทุกระดับ (๑) ของมาตรา ๑๕ แห่งพระราชบัญญัติการเลือกตั้ง ฯ พ.ศ. ๒๕๒๓ มีความหมายเช่นเดียวกันกับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายของแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๓ และ พ.ศ. ๒๕๒๐ เท่านั้น ไม่มีแผนการศึกษา ฯ พ.ศ. อันใดที่เขียนทุกตัวอักษรเหมือนกับพระราชบัญญัติการเลือกตั้ง ฯ พ.ศ. ๒๕๒๓ มาตรา ๑๕ (๑) นี้

นายสมถวิล วัชรรัตนารักษ์ ผู้ร้องให้การว่า ขอให้การเป็นข้อเท็จจริงเกี่ยวกับตัวพยาน เป็นการเทียบเคียงกับการศึกษาของผู้ถูกร้องว่า พยานเรียนชั้นประถมปีที่ ๑ เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๘๒ เมื่ออายุย่างเข้าปีที่ ๘ และสำเร็จชั้น

มัธยมบริบูรณ์เมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๑ รวมเวลาเรียนทั้งสิ้น ๑๐ ปี การศึกษาของ
 พยานอยู่ในแผนการศึกษาชาติ พ.ศ. ๒๔๗๕ พยานมีความสงสัยในคุณสมบัติ
 ของผู้ถูกร้องในการที่จะสมัครรับเลือกตั้งเป็นผู้แทนราษฎร คือผู้ถูกร้องมีเวลา
 ศึกษาครบ ๑๐ ปี หรือไม่ รู้สึกว่าขัดกับมาตรา ๑๕ (๑) แห่งพระราชบัญญัติ
 การเลือกตั้งฯ พ.ศ. ๒๕๒๓ ซึ่งมีเจตนาให้ใช้แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.
 ๒๕๐๓ และ พ.ศ. ๒๕๒๐ และต้องมีเวลาเรียนติดต่อกัน ๑๒ ปี

นายประยูร สุรนิงศ์ ผู้ร้องให้การว่า ในการแก้ไขเพิ่มเติมพระราช
 บัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๒๒ มาตรา ๑๕ โดย
 แก้ไขตามร่างพระราชบัญญัติฉบับใหม่ คือพระราชบัญญัติการเลือกตั้ง (ฉบับ
 ที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๒๓ นั้น ได้มีการอภิปรายกันดังปรากฏในรายงานการประชุม
 รัฐสภา ครั้งที่ ๑๖/๒๕๒๒ วันศุกร์ที่ ๒๘ ธันวาคม ๒๕๒๒ (เอกสารหมายเลข
 ๑๐) และในรายงานการประชุมรัฐสภา ครั้งที่ ๑๗ (สมัยวิสามัญ) วันศุกร์ที่ ๔
 มกราคม พ.ศ. ๒๕๒๓ (เอกสารหมายเลข ๑๑) พยานได้อยู่ในที่ประชุมด้วย ใน
 วาระที่ ๒ ของการพิจารณา ได้มีการแปรญัตติขอลดวุฒิการศึกษาของผู้สมัคร
 รับเลือกตั้งเป็นผู้แทนราษฎรให้ต่ำกว่ามัธยมศึกษาตอนปลาย แต่ผลการลงมติ
 ของที่ประชุมรัฐสภา ให้ยื่นไว้ตามร่างเดิมด้วยคะแนนเสียง ๑๖๔ ต่อ ๖๗ มี
 คำอภิปรายของพยานอยู่ในเอกสารหมายเลข ๑๑ หน้า ๔๑ ในการอภิปรายดังกล่าว
 คำว่า "มัธยมศึกษาตอนปลาย" นั้น พยานทราบว่ามี ความหมายว่าสูงกว่ามัธยม
 ปีที่ ๖ ประธานรัฐสภาได้กล่าวไว้ในเอกสารหมายเลข ๑๑ หน้า ๔๓

คณะตุลาการรัฐธรรมนูญได้พิจารณาคำร้อง คำแถลงการณ์ของผู้ร้อง
 คำแข็งของผู้ถูกร้องและพยานหลักฐานของทั้งสองฝ่ายแล้ว เห็นว่าประเด็นที่
 จะต้องวินิจฉัยอยู่ ๓ ประเด็น คือ

๑. ผู้ร้องมีสิทธิยื่นคำร้องโดยอาศัยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๒๑ มาตรา ๑๕๕ ประกอบด้วย มาตรา ๘๑ เพื่อให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า ความเป็นรัฐมนตรีของผู้ถูกร้องสิ้นสุดลงได้หรือไม่

๒. ผู้ถูกร้องสำเร็จการศึกษามัธยมศึกษาปีที่ ๖ โดยการสอบเทียบความรู้ หรือเข้าเรียนในโรงเรียนตามกำหนดเวลาและ

๓. มัธยมศึกษาปีที่ ๖ ใน พ.ศ. ๒๕๑๕ ซึ่งผู้ถูกร้องสอบไล่ได้ขึ้น เป็นระดับมัธยมศึกษาตอนปลายตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการหรือตามแผนการศึกษาของชาติ ตามความหมายแห่งพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๒๓ มาตรา ๑๕ (๑) หรือไม่

สำหรับประเด็นแรกนั้น ผู้ถูกร้องอ้างว่า ผู้ร้องไม่มีสิทธิยื่นคำร้อง เพราะมูลเหตุข้ออ้างที่อาศัยเป็นหลักแห่งคำร้องยังไม่เกิดเนื่องจากยังไม่มี การตีความคำว่า "มัธยมศึกษาตอนปลาย" ที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๕ (๑) แห่งพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๒๓ ว่ามีความหมายอย่างไร ฉะนั้น ผู้ร้องจะอ้างว่าผู้ถูกร้องขาดคุณสมบัติตามมาตรา ๑๕ (๑) มิได้ และบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญมิได้ให้อำนาชบุคคลใดยื่นคำร้องขอให้ตีความเพื่อใช้สิทธิยื่นคำร้องกล่าวโทษบุคคลอื่นว่า ขาดคุณสมบัติ คณะตุลาการรัฐธรรมนูญได้พิจารณาปัญหาแล้ว เห็นว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๒๑ มาตรา ๑๕๕ บัญญัติว่า "ความเป็นรัฐมนตรีสิ้นสุดลงเฉพาะตัวเมื่อ ฯลฯ (๓) ขาดคุณสมบัติสำหรับผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตาม มาตรา ๘๔ (๑) (๒) หรือ (๔) ในกรณีที่รัฐมนตรีมิได้เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ฯลฯ" ให้นำบทบัญญัติมาตรา ๘๑ มาตรา ๘๒ และมาตรา ๘๓ มาใช้

บังคับแก่การสิ้นสุดของความเป็นรัฐมนตรีตาม (๒) (๓) (๔) หรือ (๖)” และ
 มาตรา ๘๑ บัญญัติว่า “สมาชิกวุฒิสภาหรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวน
 ไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของจำนวนสมาชิกทั้งหมดของแต่ละสภามีสสิทธิเข้าช้ร้อง
 ต่อประธานแห่งสภาที่ตนเป็นสมาชิกว่าสมาชิกภาพของสมาชิกคนใดคนหนึ่งแห่ง
 สภานั้นสิ้นสุดลง ฯลฯ และให้ประธานแห่งสภาที่ได้รับคำร้องส่งคำร้องนั้นไปยัง
 คณะตุลาการรัฐธรรมนูญ เพื่อวินิจฉัยว่าสมาชิกภาพของสมาชิกผู้นั้นสิ้นสุดลง
 หรือไม่ ฯลฯ” ฉะนั้น บทบาทที่ว่ารัฐมนตรีผู้ใดจะขาดคุณสมบัติตามมาตรา ๑๕๕
 (๓) ดังกล่าวอันจะเป็นเหตุให้ความเป็นรัฐมนตรีของผู้นั้นสิ้นสุดลงหรือไม่ จึง
 ต้องนำบทบัญญัติแห่งมาตรา ๘๑ ที่ให้อำนาจสมาชิกวุฒิสภาหรือสมาชิกสภา
 ผู้แทนราษฎรจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของจำนวนสมาชิกทั้งหมดของแต่ละ
 สภามีสสิทธิเข้าช้ร้องต่อประธานแห่งสภาที่ตนเป็นสมาชิกว่า สมาชิกภาพของ
 สมาชิกคนใดคนหนึ่งแห่งสภานั้นสิ้นสุดลง และให้ประธานแห่งสภาที่ได้รับคำร้อง
 ส่งคำร้องนั้นไปยังคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ เพื่อวินิจฉัยว่าสมาชิกภาพของ
 สมาชิกผู้นั้นสิ้นสุดลงหรือไม่ มาใช้บังคับด้วย กล่าวคือสมาชิกวุฒิสภาหรือ
 สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของจำนวนสมาชิกทั้งหมด
 ของแต่ละสภามีสสิทธิเข้าช้ร้องต่อประธานแห่งสภาที่ตนเป็นสมาชิกว่าความเป็น
 รัฐมนตรีของรัฐมนตรีคนใดคนหนึ่งสิ้นสุดลง เพื่อให้ประธานแห่งสภาที่ได้รับ
 คำร้องส่งคำร้องนั้นไปยังคณะตุลาการรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัยว่า ความเป็น
 รัฐมนตรีของรัฐมนตรีผู้นั้นสิ้นสุดลงหรือไม่ ส่วนที่ผู้ถูกร้องอ้างว่า เมื่อยังไม่มีการ
 ตัดความคำว่า “มรัชยมศึกษาตอนปลาย” ที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติการเลือกตั้ง
 สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร มาตรา ๑๕ (๑) ผู้ร้องจึงจะร้องว่า ผู้ถูกร้องขาด

คุณสมบัติตามมาตรา ๑๕ (๑) มีดังนี้ คณะตุลาการรัฐธรรมนูญเห็นว่าการ
 ๑๕ (๑) มีความดังกล่าว เป็นขั้นตอนส่วนหนึ่ง แห่งการวินิจฉัยของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ
 มิได้เกี่ยวกับปัญหาที่ว่า ผู้ร้องมีสิทธิร้องหรือไม่ เพราะสิทธิที่จะร้องได้หรือไม่นี้
 ขนอู่กับมาตรา ๑๕๕ ประกอบด้วยมาตรา ๘๑ ของรัฐธรรมนูญแห่งราช
 อาณาจักรไทยดังกล่าวแล้ว ด้วยเหตุผลดังได้วินิจฉัยมา คณะตุลาการรัฐธรรมนูญ
 จึงเห็นว่า ผู้ร้องมีสิทธิยื่นคำร้องในเรื่องนี้

สำหรับประเด็นที่สองที่ว่า ผู้ถูกร้องสำเร็จการศึกษาชั้นมัธยมศึกษา ๖ โดย
 การสอบเทียบความรู้หรือเข้าเรียนในโรงเรียนตามกำหนดเวลานั้น ทั้งผู้ร้องและ
 ผู้ถูกร้องต่างก็ไม่มีพยานหลักฐานโดยตรงมาสืบให้เห็นว่า ความจริงเป็นอย่างไร
 เพียงแต่ได้ความตามคำให้การของนายเฉลิม สิทธิชัย พยานของผู้ร้องว่า พยาน
 เป็นผู้ออกหนังสือรับรองความรู้ของผู้ถูกร้องเมื่อพยานเป็นศึกษาธิการจังหวัด
 สุพรรณบุรี โดยได้ตรวจสอบหลักฐานจากแบบ ต. ๒ ก. ที่อยู่สำนักงาน
 ศึกษาธิการจังหวัดสุพรรณบุรี ปรากฏว่า ผู้ถูกร้องเป็นนักเรียนโรงเรียนประทีป
 วิทยาลัย อำเภอเมืองสุพรรณบุรี จังหวัดสุพรรณบุรี สอบได้ชั้นมัธยมศึกษา ๖
 เมื่อวันที่ ๕ มีนาคม ๒๕๑๕ โดยสอบที่โรงเรียนประจำจังหวัดสุพรรณบุรีจริง
 และยังได้ความจากนายเฉลิมด้วยว่า ถ้าเป็นนักเรียนสมัครสอบเขาใช้แบบ ต. ๒
 ข. และปรากฏตามทะเบียนนักเรียนของโรงเรียนประทีปวิทยาลัย ซึ่งผู้ร้องขอให้
 คณะตุลาการรัฐธรรมนูญเรียกมาจากนายเฉลิม สิทธิชัย อดีตศึกษาธิการจังหวัด
 สุพรรณบุรีว่าผู้ถูกร้องสอบได้มัธยมศึกษา ๖ จากโรงเรียนประทีปวิทยาลัย ๑ มาแล้ว
 แล้วจึงแยกมาเข้าโรงเรียนประทีปวิทยาลัย ๒ ตั้งแต่วันที่ ๒๖ กันยายน ๒๕๑๔
 และถูกจำหน่ายบัญชีนักเรียนเมื่อวันที่ ๑๑ พฤษภาคม ๒๕๑๕ โดยระบุว่า

เรียนจบชั้นมัธยมบริบูรณ์ ม. ๖ นอกจากนี้ ปรากฏตามบันทึกผลการสอบไล่
 (ต. ๒ ก.) ฉบับที่อยู่สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสุพรรณบุรี และฉบับที่อยู่
 กระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งผู้ร้องขอให้คณะกรรมการรัฐธรรมนุญ เรียกมาว่า ผู้ถูก
 ร้องสอบไล่ได้ชั้นมัธยมปีที่ ๖ เพียงแต่มีข้อความแตกต่างกันระหว่าง ต. ๒ ก.
 ๒ ฉบับนี้คือ ฉบับที่เก็บรักษาไว้ที่สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสุพรรณบุรี ใช้
 ข้อความว่า "สอบไล่ได้ประโยคมัธยมปลาย (ม. ๖)" ส่วนฉบับที่เก็บรักษาไว้ที่
 กระทรวงศึกษาธิการใช้ข้อความว่า "สอบไล่ได้ประโยคมัธยมบริบูรณ์ (ม. ๖)"
 เท่านั้น ซึ่งคณะกรรมการรัฐธรรมนุญได้ตรวจ ต. ๒ ก. ทั้งสองฉบับดังกล่าวแล้ว
 เห็นว่าเป็นกระดาษที่มีลักษณะเก่า สหิมกที่เขียนก็เป็นสหิมกที่เห็นได้ชัดว่า
 เขียนไว้นานแล้ว จึงเชื่อได้ว่าเป็น ต. ๒ ก. ที่แท้จริงทั้งสองฉบับ ส่วนข้อความ
 ที่เขียนไว้ไม่ตรงกันดังกล่าวข้างต้นนั้น อาจเป็นความผิดพลาดของผู้เขียนก็ได้
 เพราะเขียนคนละครั้ง และมีได้ตรวจสอบให้ตรงกัน นอกจากนี้ปรากฏตามบัญชี
 เงินค่าเล่าเรียนของโรงเรียนประทีปวิทยา (น่าจะหมายถึงโรงเรียนประทีปวิทยาลัย
 ดังกล่าวมาข้างต้นนั่นเอง) ซึ่งโรงเรียนได้ทำขึ้นเอง ตามบันทึกปากคำของนาง
 ประชุม สังข์หิรัญ อดีตเจ้าของและครูใหญ่โรงเรียนประทีปวิทยา ซึ่งให้ถ้อยคำ
 แก่เจ้าหน้าที่กระทรวงศึกษาธิการว่ามีขอเด็กชายเด็กหญิง แซ่เบ๊ ซึ่งนางประชุม
 เข้าใจว่าเป็นคนเดียวกับผู้ถูกร้อง เรียนอยู่ชั้น ป. ๓ เมื่อปีการศึกษา ๒๕๑๓ และ
 เล่นไปเรียนในชั้น ป. ๔ เมื่อเดือนมิถุนายน ปีเดียวกัน จากพยานหลักฐาน
 ดังกล่าวเท่าที่ปรากฏนี้ ข้อเท็จจริงฟังได้ว่า ผู้ถูกร้องเคยเรียนอยู่ที่โรงเรียน
 ประทีปวิทยา ๑ ในชั้นประถมปีที่ ๓ และชั้นประถมปีที่ ๔ แล้วเข้าเรียนใน
 โรงเรียนประทีปวิทยา ๒ ตั้งแต่เดือนกันยายน ๒๕๑๔ และสอบไล่ได้ชั้นมัธยม

บ. ๖ เมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๕ โดยขณะสอบได้ยังเป็นนักเรียนของโรงเรียนประทีป
 วิทยา ๒ อยู่ เมื่อพิจารณาข้อเท็จจริงดังกล่าวเห็นว่า ผู้ถูกร้องเคยเรียนอยู่ในชั้น
 ประถมปีที่ ๓ ประถมปีที่ ๔ ของโรงเรียนประทีปวิทยา ๑ และไปเรียนต่อใน
 โรงเรียนประทีปวิทยา ๒ และสอบไล่ชั้นมัธยมปีที่ ๖ ขณะยังเป็นนักเรียนของ
 โรงเรียนนี้ประกอบด้วยผลการสอบเข้าชั้นมัธยมปีที่ ๖ ซึ่งปรากฏอยู่ใน ต. ๒ ข. มิได้
 ปรากฏอยู่ใน ต. ๒ ข. อันเป็นแบบที่แสดงผลของการสมัครสอบแล้ว คณะตุลาการ
 รัฐธรรมนูญเห็นว่า ผู้ถูกร้องสำเนาการศึกษาชั้นมัธยมปีที่ ๖ โดยเข้าเรียนใน
 โรงเรียนประทีปวิทยาลัย ตามกำหนดเวลาโดยตลอดมิใช่โดยการสมัครสอบ
 เทียบความรู้

สำหรับประเด็นข้อสุดท้ายที่ว่า มัธยมปีที่ ๖ ใน พ.ศ. ๒๕๑๕ ซึ่งผู้ถูก
 ร้องสอบไล่ได้ เป็นระดับมัธยมศึกษาตอนปลายตามหลักสูตรของกระทรวง
 ศึกษาธิการหรือตามแผนการศึกษาของชาติตามความหมายแห่งพระราชบัญญัติ
 การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๒๓ มาตรา ๑๕
 (๑) หรือไม่นั้น คณะตุลาการรัฐธรรมนูญเห็นว่า มาตรา ๑๕ (๑) แห่งพระราช
 บัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๒๓ บัญญัติว่า
 “เป็นผู้ได้เข้าเรียนอยู่ในโรงเรียนตามกำหนดเวลา และสอบไล่ได้ไม่ต่ำกว่า
 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ หรือตาม
 แผนการศึกษาของชาติหรือได้เข้าเรียนอยู่ในโรงเรียนหรือสถาบันการศึกษากันใน
 ประเทศตามกำหนดเวลาโดยตลอดจนมีความรู้ตามที่กระทรวงศึกษาธิการ
 เทียบเท่าหรือรับรองว่า เทียบได้ไม่ต่ำกว่าระดับมัธยมศึกษาตอนปลายตาม
 หลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ หรือตามแผนการศึกษาของชาติ” ฉะนั้น

มัธยมศึกษาตอนปลายตามมาตรา ๑๕ (๑) นี้ จึงมีความหมาย ๒ ประการ คือ
 มัธยมศึกษาตอนปลายตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการประการหนึ่ง หรือ
 มัธยมศึกษาตอนปลายตามแผนการศึกษาของชาติอีกประการหนึ่ง และโดยที่
 มาตรา ๑๕ (๑) มิได้บัญญัติว่า หลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการก็ดี หรือ
 แผนการศึกษาของชาติก็ดี จะต้องเป็นหลักสูตรหรือแผนการศึกษาของชาติในปี
 พ.ศ. ใดโดยเฉพาะ ดังนั้นในการตีความจึงต้องแปลว่า เป็นหลักสูตรหรือ
 แผนการศึกษาของชาติในขณะที่ยุคคณนั้น ๆ สอบไล่ในชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย
 ได้ การตีความเช่นนี้นอกจากจะเป็นการตีความตามตัวอักษรแล้ว ยังเป็นการ
 สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของบทบัญญัติแห่งมาตรา ๑๕ (๑) ซึ่งได้แก้ไขให้แตกต่าง
 ไปจากบทบัญญัติแห่งมาตรา ๑๕ ตามพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภา
 ผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๒๒ อีกด้วย เพราะมาตรา ๑๕ เดิมใช้ถ้อยคำว่า “เป็น
 ผู้ได้เข้าเรียนอยู่ในโรงเรียนตามกำหนดเวลาและสอบไล่ได้ ไม่นต่ำกว่าชั้นมัธยม
 ๖ หรือชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕ หรือมัธยมศึกษาตอนปลาย ตามหลักสูตรของ
 กระทรวงศึกษาธิการ หรือตามแผนการศึกษาของชาติ พ.ศ. ๒๕๒๐ แล้วแต่กรณี
 ๆ ละ” ซึ่งเป็นการระบุไว้ชัดเจนว่า ต้องเป็นชั้นมัธยม ๖ หรือชั้นมัธยม
 ศึกษาปีที่ ๕ หรือมัธยมศึกษาตอนปลายตามแผนการศึกษาของชาติ พ.ศ. ๒๕๒๐
 เมื่อได้มีการแก้ไขใหม่แล้ว มาตรา ๑๕ (๑) ได้ตัดข้อความว่า “ชั้นมัธยม
 ๖ หรือมัธยมศึกษาปีที่ ๕” และ “พ.ศ. ๒๕๒๐” ท้ายข้อความที่ว่า “ตาม
 แผนการศึกษาของชาติ” ออก จึงแสดงให้เห็นเจตนารมณ์ในการแก้ไขมาตรา ๑๕
 ว่า ไม่ประสงค์จะต้องให้สอบไล่ได้ในชั้นมัธยม ๖ หรือชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕
 หรือในชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ตามแผนการศึกษาของชาติ พ.ศ. ๒๕๒๐

แต่ประการใด ส่วนที่ผู้ร้องอ้างรายงานการประชุมรัฐสภาว่า ได้มีการแปรญัตติ
 ขอลดวุฒิการศึกษาของผู้สมัครรับเลือกตั้ง เป็นผู้แทนราษฎรให้ต่ำกว่ามัธยม
 ศึกษาตอนปลาย แต่ผลการลงมติของที่ประชุมรัฐสภาให้ยื่นไว้ตามร่างเดิม
 และฝ่ายผู้ร้องทราบว่า “มัธยมศึกษาตอนปลาย” มีความหมายสูงกว่ามัธยม
 บัณฑิต ๖ นั้น ก็เป็นคนละกรณีกับการตีความว่า มัธยมศึกษาตอนปลายตามแผน
 การศึกษาของชาติ ที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๕ (๑) ดังกล่าว หมายถึงตาม
 แผนการศึกษาของชาติ พ.ศ. ๒๕๑๕

ข้อเท็จจริงได้ความว่า ผู้ถูกร้องสอบไล่ได้ชั้นมัธยมบัณฑิต ๖ ใน พ.ศ.
 ๒๕๑๕ ซึ่งขณะนั้น แผนการศึกษาของชาติที่ใช้อยู่บังคับอยู่คือ แผนการศึกษาชาติ
 พ.ศ. ๒๕๑๕ (ถูกยกเลิกใน พ.ศ. ๒๕๑๙ โดยแผนการศึกษาชาติ ๒๕๑๙)
 ตามแผนการศึกษาชาติ พ.ศ. ๒๕๑๕ การศึกษาแบ่งออกเป็นชั้น ๆ คือ

- ก. การศึกษาชั้นอนุบาล
- ข. ประถมศึกษา
- ค. มัธยมศึกษา
- ง. เตรียมอุดมศึกษา และอาชีวศึกษาชั้นสูง
- จ. อุดมศึกษา และมหาวิทยาลัย

สำหรับมัธยมศึกษาแยกออกเป็น ๓ สายคือ

- ก. มัธยมศึกษาสามัญศึกษา ฯลฯ
- ข. มัธยมวิสามัญศึกษา ได้แก่การศึกษาวาจาซึ่งเป็นพันธามรสำหรับ
 ไปศึกษาต่อในชั้นเตรียมอุดมศึกษา หรืออาชีวศึกษา จัดสอนตั้งแต่ชั้นมัธยม
 วิสามัญตอนต้นบัณฑิต ๑ ถึงบัณฑิต ๓ และชั้นมัธยมวิสามัญตอนปลายบัณฑิต ๔ ถึงบัณฑิต ๖

ก. มัชฌมอาชีวศึกษา ฯลฯ

ดังนี้ มัชฌมศึกษาตามแผนการศึกษาชาติ พ.ศ. ๒๕๑๘ ในสาย ข. มัชฌมวิสามัญศึกษา จึงมีชั้นมัธยมวิสามัญตอนปลายเพียงแค่มัธยมศึกษาปีที่ ๖ เท่านั้น เมื่อผู้ทรงสอบไล่ได้ชั้นมัธยมปีที่ ๖ ใน พ.ศ. ๒๕๑๘ จึงถือว่าสอบไล่ได้ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายตามแผนการศึกษาชาติ พ.ศ. ๒๕๑๘ แล้ว ผู้ทรงร้องจึงมีคุณสมบัติครบถ้วนตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๘ (๑) แห่งพระราชบัญญัติการเลือกตั้ง (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๒๓

อาศัยเหตุผลดังได้วินิจฉัยมา คณะตุลาการรัฐธรรมนูญ จึงวินิจฉัยว่า ผู้ทรงร้องมิได้เป็นผู้ขาดคุณสมบัติสำหรับผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๒๑ มาตรา ๑๕๕ (๓) และมาตรา ๘๔ (๑) ความเป็นรัฐมนตรีของผู้ทรงร้องจึงไม่สิ้นสุดลง

ลงชื่อ พลอากาศเอก เหวิน หงสกุล	ประธานรัฐสภา	ประธานตุลาการรัฐธรรมนูญ
ลงชื่อ บัญญัติ สุชีวะ	ประธานศาลฎีกา	ตุลาการรัฐธรรมนูญ
ลงชื่อ ประเทือง กวีติบุตร	อธิบดีกรมอัยการ	ตุลาการรัฐธรรมนูญ
ลงชื่อ วิกรม เมาลานนท์		ตุลาการรัฐธรรมนูญ
ลงชื่อ พลโท สมิง ไคลังคะ		ตุลาการรัฐธรรมนูญ
ลงชื่อ เสริม วินิจฉัยกุล		ตุลาการรัฐธรรมนูญ
ลงชื่อ กมล วรรณประภา		ตุลาการรัฐธรรมนูญ

บัญชีรายชื่อผู้ร้อง

๑. นายพินิจ จันทรสุนทร	๒๒. นายณรงค์ วงศ์วรรณ
๒. นายอนันต์ บุรณวนิช	๒๓. นายสะดวก เชื้อบุญมี
๓. นายเปรม มาลากุล ณอยุธยา	๒๔. นายพจน์ เกิดผล
๔. นายวิญญู ยุพุทธ	๒๕. นายอำพัน หิรัญโชติ
๕. นายบุญเกิด พิมพ์วีระชากุล	๒๖. นายพล วัชรปรีชา
๖. นายไพฑูรย์ แก้วทอง	๒๗. นายวารินทร์ ศรีแย้ม
๗. นายปิยะ อังกินันท์	๒๘. นายโตก รอดรักษา
๘. นายเนาว์ พุทธิธรรมกุล	๒๙. พันตำรวจตรี ยุทธนา พรสวรรค์
๙. นายไพศาล จันทรภักดิ์	๓๐. นายวีรวัธ สัทธรรม
๑๐. นายคาบชัย อัครราช	๓๑. พันเอก อุดม ทวีวัฒน์
๑๑. นายประยูร สุรวิวงศ์	๓๒. นายเฉลิมพล สนิทวงศ์ชัย
๑๒. นายชวลิต วิเศษสิทธิกุล	๓๓. นายวิจิต สุขะวิริยะ
๑๓. นายจิระศักดิ์ พลสนะ	๓๔. นายบรรลือ น้อยมณี
๑๔. นายสนิท ลีลา	๓๕. นายสามารถ เจริญรัตน์
๑๕. นายเชวงศักดิ์ เศรษฐมาศย์	๓๖. จำสับเอก ทรงธรรม บุญญาดี
๑๖. นายฤทธิ อินทนนท์	๓๗. นายพล กุรุพิลวอุปต์
๑๗. นายเสน่ห์ โสรินทร์	๓๘. นายสุเทพ อาจสาร
๑๘. พันตรี สัทพนม วิจิตรวสาร	๓๙. นายอนุวัฒน์ บัวพรหม
๑๙. นายประเทือง วิจารณ์ปรีชา	๔๐. นายสมถวิล วัชรรัตนาประจักษ์
๒๐. นายสำรอล มหิตยสุนทร	๔๑. นายบุญเยี่ยม โสภณ
๒๑. นายปิยะณัฐ วัชรภรณ์	๔๒. นายณรงค์ มาลาณนท์